

Knivshultsläkten

Marika Lagervall

Första gången Knivshult dyker upp i offentliga handlingar är i Gustav Vasas jordebok från 1568 som en av de 17 gårdar som tillkommit sedan 1543. Gården bör alltså ha byggts mellan dessa båda årtal och gårdsnamnet är sannolikt också från denna tid. Det senare namnledet, hult, betyder "dunge" och är oftast sammansatt med ett trädnamn såsom Ekhult eller Lindhult. Förleden "Knif" (som den stavades förr) ger dock ingen logiskt betydelse till hela namnet. Man skulle kunna tänka sig att "knif" kanske är namnet på några mycket spetsiga träd som kanske likande knivar men i så fall borde det inte finnas något foge-s i namnet (Kniv-s-hult). En rimligare förklaring är att Knif i detta fall är ett namn på en person, troligen densamme som först byggde gården. Namnet kan vara ett s.k. tillnamn, dvs. ett smeknamn som någon hade fått för att han på något sätt påminde om en kniv, men det troligaste är nog ändå att det är ett soldatnamn. Möjligen kan det också anspela på de flintknivar från stenåldern som har hittats på Knivshults ägor.

Den äldsta invånaren som jag har hittat heter Peder P:son (P:et i efternamnet står troligen för Per eller Peder vilka ofta användes omväxlande för samma person) och föddes omkring 1609. Han blev hela 80 år, en mycket hög ålder på den tiden. Troligen är han anfader till släkten Håkansson, men detta kan jag inte bevisa. Delvis samtidigt fanns också en Peder Håkansson, som dog 1677 i okänd ålder. Trots att jag inte vet något om deras släktskap med varandra eller senare personer på gården har jag placerat in dem i släkträdet. Det är naturligtvis möjligt att det stämmer som jag har gjort det men det kan också var helt annorlunda. Det enda materialet jag haft att utgå från för 1600-talet och början av 1700- talet är dopböckerna och dessa är varken särskilt lättlästa eller utförliga. De börjar år 1666 och under de följande åren finns en rad notiser som jag använt för att få en bild av vilka som bodde på gården under denna tid. Av de personer som dyker fram ur kyrkoboken kan man efter hand urskilja att det redan i slutet av 1600-talet måste ha funnits minst två hushåll på gården. Det finns nämligen två stycken Jon Persson som är födda ca 1655-60 respektive 1674 och dessa kan varken vara bröder eller far och son. Troligen är de släkt med varandra men om de är kusiner, farbror och brorson eller något annat törs jag inte svara på. Säkert är i alla fall att det vid sekelskiftet finns två familjer på gården.

Husfadern i den ena familjen heter Jon Persson och hade 1680 gift sig med Elin Jonsdotter i Ubbarp. De fick troligen 6 barn fram till 1701 varav åtminstone två dog som små. Yngste sonen i den här familjen hette Johan och var född 1698. Han gifte sig med Kierstin som var 4 år yngre och tog över gården. I de första husförhörlängderna står han som ägare. En trolig son till dem har jag lyckats spåra men längre har jag inte kommit där. Husfadern i det andra hushållet hette Håkan Pedersson och var född 1668. Han gifte sig med Sigrid Jonsdotter i Fagraslätt 1692 och fick 6 barn mellan 1695 och 1708. Den äldsta dottern, Sigrid, gifte sig med bonden Jon Svensson Frisk på Heljaryd och blev anmoder till åtskilliga generationer av släkten Frisk på den gården. Av de övriga barnen dog minst två relativt unga. Yngste sonen var den förste Håkan Håkansson och det var hans ättlingar som fortsatte

bruka gården. Jon och Håkan är med största sannolikhet släkt men åldersskillnaden är för stor för att det ska vara troligt att de är bröder. Snarare är Håkan bror med den andra Jon Persson som föddes 1674. Förutom dessa båda familjer fanns det fler personer på gården, men jag har inte kunnat avgöra om de är släkt, husfolk eller tillhör ett tredje hushåll. (De efterföljande generationerna står uppräddade på nästa sida).

Under 1800-talet förrättades laga skifte i hela socknen, 1844 på Knivshult. Under detta sekel fanns också betydligt fler hus än både tidigare och senare. För hela gården fanns sammanlagt 7 backstugor, två dagsverkstorp och ett soldattorp. De löd under namn som Stina-Gretas, Skarprättare Mörks, Dalen, Björns, Lindhult, Sjöbo, Rudda, Västerskog, Karlsberg och Sandvik. Alla dessa är nu rivna.

År 1850 omfattade Knivshult 549 ha och 14 hushåll med sammanlagt 57 invånare. Till gården hörde också en häst, 8 oxar, 12 kor, 6 ungdjur, 20 får och 3 svin. Ett sekel senare finns det 5 gårdsenheter som ägdes av Gustav Bertil Lejon (1:2), Håkan G. Håkansson (1:3), Karl Wilhelm Gustavsson (1:4) och Fritz Hellquist (1:5 och 1:6). Djurbeståndet uppgick nu till sammanlagt 6 hästar, 16 kor, 5 kvigor, 1 kalv, 4 svin och 158 höns. Av ägarna är det endast Håkan Håkansson som hör, mig veterligt, till den släkt som brukat gården sedan 1600-talet. Det är svårt att säga om den gårdsenhet han bor på är den ursprungliga, men det är knappast troligt. Sedan släkten 1865 återvände till gården för att stanna är det i alla fall den här gårdsenheten som har brukats och ärvts. Det nuvarande boningshuset är uppfört 1922 medan ekonomibyggnaderna är tio år äldre. Det äldsta huset i hela Knivshult var från 1880 i min källa (från 1949). Den största marken hade enhet 1:5 och därefter 1:2.

Som en rolig detalj kan jag också nämna att Knivshult i den gamla kyrkan hade bänkrad 20 tillsammans med Ubbarp och därmed satt ganska långt ner i kyrkan.